

УДК 811.161.2'276.2:81'38

Галина ЯРОЦЬКА

доктор філологічних наук,
професор кафедри прикладної лінгвістики
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
м. Одеса
g.yarotskaya@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4456-3852>

**МОВНА ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ БІЛІНГВА
(ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПИТУВАННЯ 2022 РОКУ В УКРАЇНІ)**

Анотація. *Стаття присвячена вивченню понять мовна та етнічна ідентичність щодо визначення їх у ситуації двомовності в Україні. Функціонування поняття та терміну «етномовна ідентичність» свідчить про безпосередній зв'язок мови та етнічної ідентичності. Етномовна ідентичність є історично мінливим явищем та двостороннім семіотичним, дискурсивним утворенням, яке містить знаки, що маркують межі між своїми та чужими. Натомість, національна ідентичність є формою ототожнення з певним державним устроєм через систему символів та дискурсів, адже держави – це не тільки політичні утворення, але й системи культурного представлення / опису. Національна ідентичність у такому разі постійно підтримується множинними у просторі та часі дискурсивними позиціями, що є нестабільними і мінливими. Результати опитування, що відбулося у травні 2022 року та опубліковано 7.01.2023, дають підстави стверджувати, що національність більше не є етнічною категорією, її розподіл за нею не відбиває етнічного складу населення. Кривава війна, яку розпочала країна-агресор в Україні, не могла не вплинути на мовний та національно ідентичний вибір українців, які російську мову асоціативно пов'язують з мовою нападників та вважають її «токсичною», свідомо обираючи мовою спілкування українську. Політичні процеси формують відповідні дискурси, що, в свою чергу, здійснює вплив на мовну та національну ідентифікацію. Люди дедалі частіше називають себе українцями саме тому, що живуть в Україні, без огляду на походження, і переносять цю громадянську ідентичність на категорію національності, яка традиційно була етнічною. Отже, екстралінгвістичні чинники зумовили зміни у мовній ситуації в країні, де вже переважна більшість розуміє потреби говорити українською мовою. Аксіологічний та емоційний чинники призвели до зниження статусу російської мови та її низький рівень впливу на національну ідентифікацію білінгвів-громадян України.*

Ключові слова: білінгвізм, мовна ідентифікація, етнічна ідентифікація, національна ідентифікація, екстралінгвістичні чинники.

Постановка проблеми. Проблематика співвідношення ідентичності і мови розглядалася з самого початку появи теорії ідентичності в соціогуманітарному знанні ХХ століття. Надалі ці питання перейшли у стадію активного обговорення, в результаті якого з'явилася констатація тісного взаємозв'язку та

взаємозалежності ідентичності та мови. Відтоді, як зазначає Олена Матузкова, представники різних наукових дисциплін досліджують особливості й закономірності цієї «сіамської нерозривності» [9, с. 104].

Міждисциплінарна спрямованість досліджень етнічної ідентичності пов'язана з усвідомленням людини своєї приналежності до певного етносу (етномовної та етнокультурної спільноти) як результату спільних уявлень, цінностей, ідей, культури, історії, віри, мови, комунікативної поведінки, що сформовані у процесі соціалізації та взаємодії з іншими етнокультурними та етномовними спільнотами. Отже, дослідження ідентичності сьогодні мають міждисциплінарний характер, натомість вивчення саме етномовної ідентичності присвячені, зокрема, роботи з етнопсихолінгвістики, лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики, дискурсології та теорії міжкультурної комунікації [див. 6; 7; 8; 9; 10; 12; 14].

Етномовна ідентичність є усвідомленням своєї приналежності до певної мовної групи у соціумі та, як наслідок, усвідомлення спільних цінностей та настанов щодо світосприйняття та комунікативної поведінки. Втім, етномовна ідентичність є історично мінливим явищем та двостороннім семіотичним, дискурсивним утворенням, яке містить знаки, що маркують межі між своїми та чужими. Вияв та опис таких знаків-символів, їх динаміки та комбінаторики визначає різні напрями у дослідженнях етномовної ідентичності лінгвістами [14].

На думку Олени Селіванової, головним параметром етнічної ідентичності є мова [10, с. 272–274]. На мову як визначальний чинник етнічної ідентичності, вказують майже усі дослідники національної свідомості і проблем етнічної ідентичності [1; 3; 4; 6; 7; 10; 12; 13; 15]. Функціонування поняття та терміну «етномовна ідентичність» свідчить також про безпосередній зв'язок мови та етнічної ідентичності.

Власне лінгвістична спрямованість у вивченні ідентичності безперечно затвердила неможливість існування ідентичності поза мовою, що, у свою чергу, визначило широкі перспективи досліджень у цьому напрямі та сприяло активізації інтересу до розгляду ідентичності в когнітивній лінгвістиці та теорії міжкультурної комунікації за останні три десятиліття. Проте акцент ставився на тому, що знання про власну ідентичність закріплюються в певній символічній формі, перш за все у мові [про це див.: 9]. Гіпотеза, згідно з якою ідентичності – це дискурсивні конструкції, спирається на розуміння мови не просто як дзеркала, в якому відбивається незалежний матеріальний світ, а як засіб, що допомагає надати форму нам самим і нашому світу. Такий погляд на взаємозв'язки мови та етноідентичності сприяв появі когнітивно-дискурсивної лінгвістичної парадигми у вивченні мовної ідентичності.

Актуальність. Звернення до проблеми національної ідентифікації білінгвів зумовлено сучасними даними щодо поширення білінгвізму та мультілінгвізму в світі. Так, відомо, що білінгвів більше, чим монолінгвів: понад 70% населення земної кулі в тій чи іншій мірі володіють двома або більше мовами. Понад

50% мешканців Європи розмовляють двома мовами, 28% – трьома. Кожні п'ять років кількість людей, які володіють двома мовами, зростає на 9%. Біля чверті країн у світі визнають офіційно дві мови на своїй території, та тільки шість країн – три і більше мов, хоча фактична кількість співіснуючих мов у багатьох країнах значно більша [2]. Проте постає питання про етнічну ідентичність білінгвів, які, за даними статистики, складають більшість населення планети.

Звичайно, що вже у працях Мішеля Фуко неодноразово висловлювалася думка про те, що особистості мають множинні ідентичності [цит. за 10, с. 102], та чи стосується це мовної ідентичності й як корелює з етнічною ідентичністю, зокрема в білінгвальній Україні. Відповіді на такі питання може надати аналіз результатів соціолінгвістичного опитування, яке було проведено у травні 2022 року КМІС [5]. 7 січня 2023 року, замовник опитування – Володимир Кулик оприлюднив деякі результати, що варті уваги суспільства.

Усвідомлення того, що в Україні мова – один з найважливіших атрибутів державності, сприяло глибокому науковому аналізу різних аспектів мовної ситуації та мовної політики в Україні, зреалізованому в науковому доробку українських мовознавців [1;3;4;6;7;8;9;10;12;13;14;15]. Цілком виправданим є зацікавленість науковців у проведенні таких опитувань, завдяки яким виявлено, що переважна більшість українців уже розуміє потребу говорити українською мовою, адже це є найбільшою і найважливішою зміною в мовній ситуації, яку зумовила, насамперед, російська агресія.

Підкреслимо складність та неоднозначність проблеми визначення поняття етнічної та національної ідентичності сучасною наукою, що безпосередньо пов'язано з проблемою дефініції самого поняття «етнос» та розмежування його з поняттям «нація». Натомість, національна ідентичність є формою отождоження з певним державним устроєм через систему символів та дискурсів, адже держави – це не тільки політичні утворення, але й системи культурного представлення / опису. Деякі науковці потрактовують поняття нації через поняття етнос, який має власну державу. Національна ідентичність у такому разі постійно підтримується множинними у просторі та часі дискурсивними позиціями, що є нестабільними і мінливими.

Відомо, що білінгвізм – це вільне володіння двома мовами, коли обидві мови часто використовуються в комунікації. Двомовна людина здатна позмінно використовувати дві мови залежно від ситуації та від того, з ким вона спілкується. Співвідношення мов може змінюватися на користь однієї чи іншої мови, якщо будуть створені відповідні умови: це стосується не тільки окремих мовців, але й мовних спільнот в цілому. Саме такі тенденції зміни мовної ситуації в Україні, де більшість жителів двомовна, стало різке збільшення частки респондентів, які (кажуть, що) говорять у повсякденному житті переважно українською мовою, та відповідне зменшення частки російськомовців. Цікавим є те, що аналогічне опитування проводилося у 2017 році [8], де також були поставлені запитання щодо мови та ідентичності, отже, маємо можливість порівняти результати, щоб зафіксувати певні тенденції у мовній ситуації в Україні.

Одним із чинників деформованості мовної ситуації в Україні є те, що співвідношення українськомовної та російськомовної частин населення не відповідає співвідношенню українців та росіян на її території [7, с. 116]. Проблему загострює, на думку Лариса Масенко і Ганна Залізник, те, що «більшість людей не замислюється над природою міжмовних конфліктів, хоча очевидно, що співіснують і конкурують між собою не мови, а люди – їхні носії» [4, с. 4].

Анкетування, що провела у 2017 році серед київських студентів Наталія Матвеева, підтвердило факт існування білінгвізму в Україні [8]. Проте відповіді респондентів заперечували існування мовних конфліктів. Як видно із результатів опитування, половина респондентів (48,7%) позиціонує себе як двомовців. До того ж, 55,2% опитаних вважає, що, двомовність дозволить запобігти конфліктам на мовному ґрунті. На думку Наталії Матвеевої, населення не звертає особливої уваги на вибір мови спілкування, тим не менш перебуває під сильним тиском російськомовного середовища, від чого великою мірою і залежить їхня мовна поведінка [8, с. 57].

Як свідчать результати опитування 2020 року [11], російська мова поки що виразно домінує в Інтернет-просторі України, що в умовах цифрового суспільства створює серйозну загрозу національній ідентичності та безпеці. «Для докорінних змін на краще і забезпечення повноформатного функціонування української мови в усіх суспільних сферах потрібні тривалі об'єднані зусилля держави та громадянського суспільства» [11]. Втім, вже у 2022 році користування інтернетом відрізняється тим, що декларована частка української мови («тільки» та «переважно») становить 52% і в багато разів перевищує частку російської (6%), тоді як 38% заявили про використання обох мов рівною мірою [5]. Це напевно не відповідає фактичному становищу, але свідчить про намір уживати більше української, отже, все рухається в правильному напрямку.

Українці майже одноставно кажуть, що російська мова їм не потрібна, що дає підстави позбуватися її вжитку в більшості суспільних ділянок – але зі збереженням можливості її вживання для тих людей, які далі вважатимуть її рідною, адже європейські стандарти вимагають саме цього.

Відповідаючи на запитання, що державна політика в мовній сфері має робити «в першу чергу», аж 66% висловилися за варіант «сприяти поширенню української мови в усіх сферах життя» – і тільки 6% назвали пріоритетним «вирішити питання щодо статусу російської мови» (ще 17% вибрали захист прав національних меншин) [5]. У порівнянні з 2017 роком співвідношення голосів між першими двома варіантами було 61% на 20%. Тепер навіть на сході та півдні 55% висловлюються за поширення української мови й лише 8% – за підвищення статусу російської.

Опитування стосувалося також і з'ясування ступеня зумовленості мовної та етнічної ідентифікації. Проте запитання було зорієнтовано не на сам факт ідентифікації, а на зв'язки: з якою національністю вони «себе пов'язують». Отже, 95% указали українську національність, менш як 2% – російську, 1% –

і українську, й російську, а ще 2% – якусь іншу. Порівняно з 2017 роком (тоді, щоправда, запитували про те, ким «вважають себе за національністю») частка української національності зросла на 7%, натомість частка російської зменшилася на 5%, а подвійної – на 2%. Тепер з українською національністю навіть на півдні та сході пов'язують себе аж 90%, тоді як п'ять років тому було 64% [5].

Повертаючись до відповідей на запитання про мову спілкування, бачимо такі кількісні показники: «тільки українською» спілкуються 41% жителів України (припускаємо, що українську вони визнали б рідною мовою), з українською національністю себе пов'язують 95% українців. Отже, серед тих, хто вживає обидві мови (українську та російську в різних співвідношеннях) понад 50%, натомість більшість з них (майже 40%) пов'язують свою національність не з російською, а з українською.

Задля з'ясування чинників зміни ідентифікації за національністю у 2022 році респондентам запропоновано точніше визначити свою ідентичність, розмістивши її на шкалі від чисто української – через різні гібриди – до чисто російської. «Тільки українцями» назвали себе 89%, «тільки росіянами» – 0,6%, а решта вибрали змішані з різним співвідношенням компонентів (здебільшого з перевагою українського).

Інакше кажучи, серед тих, хто все ще називає себе росіянами, більшість вважає себе також українцями, певно, надаючи першій ідентичності радше етнічного значення, а другій – радше громадянського. Така гібридизація, на думку Володимира Кулика, стає для багатьох перехідним етапом до суто української ідентичності, яка спершу є передусім громадянською, а потім поступово набуває також етнокультурного змісту [5].

Судячи з цих даних, Україна, по суті, перестала бути багатоетнічною державою, бо нетитульні національності становлять усього кілька відсотків населення. На думку Володимира Кулика, «етнополітика не відіграватиме помітної ролі в загальнонаціональному політичному процесі, хоч і залишиться чинником в окремих регіонах та в стосунках України з міжнародними організаціями, перейнятими правами меншин» [5].

В опитуванні респондентам треба було обрати критерії визначення національності поміж спадковим (за національністю батьків або одного з батьків), громадянським («за країною, в якій живу»), мовним («за мовою, якою розмовляю») та атитюдним («за моїм ставленням до цієї національності»). У 2017 році переважна більшість респондентів (68%) указувала спадковий критерій, можливо, під впливом советських уявлень про національність як спадкову категорію. Зумовлена повномасштабною російською агресією національна консолідація ці уявлення суттєво підважила. У 2022 році про спадковість сказали всього 48%. Натомість дуже різко зросло число тих, хто зізнається, що вибрав національність за країною (від 24% до 36%) або за ставленням (від 3% до 7%). Вибір за країною означає вибір на користь української національності: про нього заявили 38% респондентів, які задекларували цю національність, і лише

9% прибічників російської. Це свідчить, що люди дедалі частіше називають себе українцями саме тому, що живуть в Україні, без огляду на походження, і переносять цю громадянську ідентичність на категорію національності, яка традиційно була етнічною. Отже, національність більше не є етнічною категорією, й розподіл за нею не відбиває «етнічного складу населення», як уважають чимало науковців, зокрема й західних.

Національність стає більшою мірою громадською, політичною категорією, до того ж із перевагою останньої. Для етнічної ідентичності потрібні інші міри, і з тих, яку вживають у переписах та опитуваннях і яка завдяки цьому є значущою для переважної більшості громадян, найбільше пасує категорія рідної мови, яка в Україні відбиває не мовну практику, а радше мовноетнічну ідентичність, – і саме вона найточніше відбиває етнокультурну диференціацію в українському суспільстві, в якому тепер майже всі стали українцями. Інакше кажучи, політичні процеси формують відповідні дискурси, що, в свою чергу, здійснює вплив на мовну та національну ідентифікацію.

Стосовно поглядів українців щодо мовної ситуації в Україні респонденти мали вибір між пануванням однієї з мов (української або російської) та їхнім більш-менш паритетним співіснуванням у двомовній Україні. Більшість голосів традиційно розподілялося між пануванням української мови та двомовністю: спершу з перевагою другої, потім приблизно порівну, а тоді з дедалі більшим відривом першої. 2017 року 60% респондентів уважали, що «українська мова має бути основною в усіх сферах спілкування», а 33% – що «Україна має бути двомовною країною». Суперечливим видається той факт, що половині населення було зовсім не принципово, яку мову використовувати для своїх потреб, проте три четверті опитаних все-таки вважали спілкування українською значно престижнішим, ніж російською (лише 29% назвали російську мову престижною). 2022-го за переважну україномовність висловилися 80%, а за двомовність – лише 15%. Перевагу української в усіх ділянках підтримують навіть більшість мешканців сходу та півдня (66%) та російськомовців (57%). Це означає, що люди, які говорять переважно російською, теж уважають, що має панувати українська [5].

Сьогодні є всі можливості й підстави зробити українську мову головною мовою всіх публічних практик, бо набуті в публічному мовленні навички й звички неминуче переноситимуться й на приватне мовлення.

Висновки. Цілком зрозуміло, що кривава війна, яку розпочала країна-агресор в Україні, не могла не вплинути на мовний та національно ідентичний вибір українців, які російську мову асоціативно пов'язують з мовою нападників та вважають її «токсичною», свідомо обираючи мовою спілкування українську. Отже, екстралінгвістичні чинники зумовили зміни у мовній ситуації в країні, де вже переважна більшість розуміє потреби говорити українською мовою. Оскільки громадяни вже починають розуміти суть мовних проблем, можемо прогнозувати, що російська мова поступово втратить домінуючі по-

зиції у спілкуванні наших громадян, а її місце посяде українська, як це і належить державній мові.

Перспективи подальших досліджень. Безумовно, мовна політика в державі повинна сприяти поширенню української мови на всі сфери мовлення та підвищенню престижу всього українського, отже, вважаємо за потрібне проведення низки досліджень когнітивно-дискурсивної спрямованості задля оптимізації методів мовного планування, тобто систематичних зусиль державних і недержавних акторів.

Література

1. Бабій, І. (2021). Мовна політика незалежної України. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 45 (1), С. 101–106.
2. *Багатомовна Європа: тенденції у політиці і практиці мультимлінгвізму в Європі*. (2012). К.: Ленвіт.
3. Доценко, О. (2022). Багатомовність України: дискурс законодавчого регулювання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип.56, том 2. С. 96–103.
4. Залізник, Г. М., Масенко, Л. Т. (2001). *Мовна ситуація Києва: день сьогоднішній та прийдешній*. К.: Вид. дім «КМ Академія».
5. Кулик, В. (2023). *Мова та ідентичність в Україні на кінець 2022 року*. URL: <https://zbruc.eu/node/114247>
6. Марасюк, С. (2008). Дослідження взаємозв'язку категорій «етнос», «нація», «державна» в контексті процесів державотворення. *Актуальні проблеми державного управління*, 1 (31). С. 45–51.
7. Масенко, Л. Т. (2004). *Мова і суспільство. Постколоніальний вимір*. Київ: КМ Академія.
8. Матвеева, Н. (2017). Сучасна мовна ситуація (на матеріалі масового опитування 2017 року). *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. Вип. 3. С. 52–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Langcmp_2017_3_8
9. Матузкова, Е. П. (2014). *Ідентичність и лингвокультура: методология изучения*: монографія. Одесса: Издательство КП ОГТ.
10. Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля-К.
11. Становище української мови в Україні у 2020 році. Аналітичний огляд. (2020). URL: <http://surl.li/ejvbt>
12. Ткачук, Т. П. (2016). Ідентифікаційна функція мови в білінгвальному середовищі (на прикладі міста Вінниці). *Теоретична і дидактична філологія*. Серія: Філологія (літературознавство, мовознавство). Вип. 23. С. 149–157.
13. Трень, Т. О. (2022). Мовна самоідентифікація українців в умовах війни. *Мова і право*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 25 жовтня 2022 року, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС. С. 194–197.
14. Яворська, Г. М. (2006). Лінгвістика в дослідженні міждисциплінарних об'єктів (до аналізу колективних ідентичностей). *Мова. Людина. Світ*. До 70-річчя професора М. Кочергана. Збірник наукових статей. Вид. центр КНЛУ. С. 46–59.
15. Kulyk, V. (2018). Between the “Self” and the “Other”: Representations of Ukraine’s Russian-speakers in social media discourse. *East/West: Journal of Ukrainian Studies*. Vol.5. № 2. P. 77–79.

References

1. Babii, I. (2021). Language policy of independent Ukraine [Movna polityka nezalezhnoi Ukrainy]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. 45 (1). P. 101–106.
2. *Multilingual Europe: trends in policy and practice of multilingualism in Europe* (2012). [Bahatomovna Yevropa: tendentsii u politytsi i praktytsi multylinhvizmu v Yevropi]. K.: Lenvit.
3. Dotsenko, O. (2022). Multilingualism of Ukraine: the discourse of legislative regulation. [Bahatomovnist Ukrainy: dyskurs zakonodavchoho rehuliuвання]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp.56, tom 2. P. 96–103.
4. Zalizniak, H. M., Masenko, L. T. (2001). *The language situation of Kyiv: today and tomorrow*. [Movna sytuatsiia Kyieva: den sohodnishnii ta pryideshnii]. K.: Vyd. dim «KM Akademiia».

5. Kulyk, V. (2023). *Language and identity in Ukraine at the end of 2022* [Mova ta identychnist v Ukraini na kinets 2022 roku]. URL: <https://zbruc.eu/node/114247>
6. Marasiuk, S. (2008). Study of the relationship between the categories “ethnos”, “nation”, “state” in the context of the processes of state formation [Doslidzhennia vzaiemozviazku katehorii «etnos», «natsiia», «derzhava» v konteksti protsesiv derzhavotvorennia]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*. 1 (31). P. 45–51.
7. Masenko, L. T. (2004). *Language and society. The postcolonial dimension*. [Mova i suspilstvo. Postkolonialnyi vymir]. Kyiv: KM Akademiia.
8. Matveieva, N. (2017). Modern language situation (based on the material of the 2017 mass survey) [Suchasna movna sytuatsiia (na materiali masovoho opytuvannia 2017 roku)]. *Mova: klasychne – moderne – postmoderne*. Vyp. 3. S. 52–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Langcmp_2017_3_8
9. Matuzkova, E. P. (2014). *Identity and linguoculture: methodology of study* [Identychnost' i lingvokul'tura: metodologiya izucheniya]: monografiya. Odessa: Izdatel'stvo KP OGT.
10. Selivanova, O. O. (2008). *Modern linguistics: directions and problems* [Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy]. Poltava: Dovkillia-K.
11. The position of the Ukrainian language in Ukraine in 2020. Analytical review. (2020). [Stanovyshche ukrainskoi movy v Ukraini u 2020 rotsi. Analitychnyi ohliad]. URL: <http://surl.li/ejvbt>
12. Tkachuk, T. P. (2016). The identification function of language in a bilingual environment (on the example of the city of Vinnytsia) [Identyfikatsiina funktsiia movy v bilinhvalnomu seredovyshchi (na prykladi mesta Vinnytsi)]. *Teoretychna i dydaktychna filolohiia. Seriia: Filolohiia (literaturoznavstvo, movoznavstvo)*. Vyp. 23. S. 149–157.
13. Tren, T. O. (2022). Linguistic self-identification of Ukrainians in the conditions of war [Movna samoidentyfikatsiia ukrainsiv v umovakh viiny]. *Mova i pravo*. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. 25 zhovtnia 2022 roku, Dnipropetrovskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Dnipro: DDUVS. S. 194–197.
14. Yavorska, H. M. (2006). Linguistics in the study of interdisciplinary objects (to the analysis of collective identities) [Linhvistyka v doslidzhenni mizhdystyplinarnykh obiektiv (do analizu kolektyvnykh identychnosti)]. *Mova. Liudyna. Svit*. Do 70-richchia profesora M. Kocherhana. Zbirnyk naukovykh statei. Vyd. tsentr KNLU. S. 46–59.

Galyna IAROTSKA

LANGUAGE AND NATIONAL IDENTITY BILINGUAL (ON THE BASIS OF THE 2022 SURVEY)

Background. *Much research has been devoted to the problem of language situation in Ukraine. But in this study it has been analyzed on the basis of the newest sociolinguistic survey in 2022. The article “Language and national identity bilingual (on the basis of the 2022 survey)” deals with the problem of Ukrainians’ attitude to the Ukrainian and Russian languages and their identity.*

Purpose. *The purpose of this paper is to identify the attitude of Ukrainians to the language problems after the war and analyze their thoughts on the Ukrainian and Russian identity and usage Languages within bilingual population. Methods. The research was conducted by analyzing the results of surveys that were distributed among 2005 respondents across the whole country, except for the territories that are out of control of Ukrainian government. Results. Political processes shape the relevant discourses, which, in turn, has an impact on linguistic and national identification. People increasingly call themselves Ukrainians precisely because they live in Ukraine, regardless of their origin, and transfer this civic identity to the category of nationality, which has traditionally been ethnic. The bloody war, which was started by the aggressor-country in Ukraine, influenced the choice of language and national identity of Ukrainians. The results of the survey have shown that bilingualism exist in Ukraine. However, the main problem is that most people*

do not understand the nature of not only language conflicts but also the political ones. The paper considers the fact that now people do not resist the legislative consolidation of various provisions regarding the Ukrainian language. So the task of Ukrainian language policy is to increase the amount of the Ukrainian language. We can conclude that the Ukrainian language will become the main one in all spheres of communication in the future if society and government understand the essence of language problems and try to force out the Russian language of formal and informal communication. Ukrainians associate the Russian language with the language of the attackers and consider it “toxic”, consciously choosing Ukrainian as their language of communication. As a result, Ukrainian will replace it as it must be the state language. Extralinguistic factors led to changes in the language situation in the country, where the overwhelming majority already understands the need to speak Ukrainian. Axiological and emotional components in the definition of national identity have led to a decline in the status of the Russian language and its low level of influence on the national identification of bilingual citizens of Ukraine.

Keywords: *language situation, bilingualism, ethnic identity, language identity, language problems, language policy.*